UDK 811.163.6’276
Nataša Hribar
Celje

STRATEGIJE JEZIKOVNEGA DELOVANJA V SLOVENSKI POLITIČNI KOMUNIKACIJI[1]

Članek prinaša analizo jezikovnega delovanja predstavnikov največje vladne in največje opozicijske stranke v slovenskem državnem zboru v mandatu 2000–2004. Temelji na predpostavki, da se nosilci političnih funkcij v različnih govornih položajih predvsem glede na (potencialno) navzočnost volivcev jezikovno vedejo različno. Ob dokaj obsežnem naboru predvsem govorjenih, pa tudi zapisanih besedil skušamo izluščiti temeljne vzorce jezikovnega delovanja slovenskih politikov ter pri tem uporabljenih jezikovnih sredstev in postopkov.

The article presents the analysis of linguistic operation of the representatives of the largest governing and opposition parties in the Slovene parliament between 2000 and 2004. It is based on the premise that politicians in various communicative situations, particularly with regard to (potential) presence of voters, behave in different ways. From a fairly large corpus of mostly spoken, but also written texts, the author attempts to discern the main patterns of linguistic operation of Slovene politicians and the main linguistic devices and processes used in it.

Ključne besede: politična komunikacija, strategije jezikovnega delovanja, govorjeni in zapisani jezik

Key words: political communication, strategies of linguistic operation, spoken and written language

1 Uvod

Slovenski politični prostor je v zadnjih dveh desetletjih doživel zgodovinske spremembe: leta 1991 odcepitev od večnacionalne in večjezikovne Jugoslavije in dobro desetletje pozneje, maja 2004, pridružitev evropski družbi najboljših. Z vstopom v Evropsko unijo je slovenščina postala eden uradnih jezikov Evropske unije in kot taka formalno enakopravna in enakovredna drugim jezikom skupnosti.

V tem prelomnem obdobju se zdi preučevanje slovenske politične komunikacije še toliko bolj pomembno in smiselno, še zlasti, ker je to v slovenskem jezikoslovju še precej neobdelano področje. Možnih pristopov k obravnavi tega vprašanja je več, prav tako možnosti pri izbiri gradiva.

Pričujoča analiza sodobne slovenske politične komunikacije je usmerjena v analizo rabe jezika v političnem delovanju, z upoštevanjem predvsem temeljnega cilja, ki mu sledi vsakdo, ki se odloči za aktivno politično delovanje, to pa je seveda priti na oblast oz. na oblasti ostati.

[1] S politično komunikacijo se je avtorica ukvarjala v svojem doktorskem delu z naslovom *Sodobni slovenski politični jezik* (Hribar 2006), že prej pa tudi v diplomskem (2000) in magistrskem delu (2003), vse pod mentorstvom red. prof. dr. Ade Vidovič Muha. Članek prinaša osrednje ugotovitve, do katerih se je z analizo obsežnega gradiva, ki je podrobno predstavljeno v disertaciji ter v avdio- in transkribirani obliki dodano disertaciji na zgoščenki, pri svojem doktorskem študiju dokopala avtorica.

V središču analize je predvsem ilokucijsko dejanje (dejanje vplivanja). Zanimalo nas je, katere ilokucije gradijo posamezno besedilo, pri čemer smo najprej skušali določiti temeljni cilj komunikacije, ki mu sledi govorec, nato ugotavljali, s katerimi ilokucijskimi dejanji skuša ta cilj doseči, in na koncu razčlenili, s katerimi jezikovnimi sredstvi so posamezna ilokucijska dejanja izražena. Pri tem smo, kot rečeno, izhajali iz predpostavke, da je celotno politično delovanje nosilcev političnih funkcij usmerjeno v pridobivanje in krepitev njihove politične moči. Na tej predpostavki smo opravili analizo ilokucijske strukture besedila,[2] ki je pokazala, katere ilokucije so prevladujoče, tj. ali prevladujejo komisivi, torej govorna dejanja zavezovalnega tipa, npr. obljube, ali morda ekspresivi, torej govorna dejanja, ki govorijo o psihološkem stanju sporočevalca, njegovih čustvih, stališčih, prepričanjih ob izraženi propoziciji (Searle 1979). Ob posameznem govornem dejanju smo skušali predpostaviti, kako to govorno dejanje prispeva k uresničevanju tvorčevega temeljnega cilja, tj. pridobivanju podpore in zaupanja volivcev.

1.1 Gradivo

V skladu s predpostavko, da se nosilci političnih funkcij v različnih govornih položajih predvsem glede na (potencialno) navzočnost volivcev jezikovno vedejo različno, smo se omejili na komunikacijo predstavnikov največje vladne in največje opozicijske stranke (mandat 2000–2004) v različnih govornih položajih. Govorni položaji, ki smo jih izbrali, se razlikujejo predvsem po tem, kolikšna je verjetnost, da komunikacijo spremljajo (neposredno ali posredno) volivci. Z izbranim gradivom smo skušali pokriti naslednje segmente politične komunikacije:

1. znotraj- in medinštitucionalna komunikacija, tj. komunikacija med samimi političnimi akterji (primarni naslovniki so politični akterji):
   a) ob navzočnosti javnosti in/ali medijev (seje državnega zbora),
   b) brez navzočnosti javnosti in/ali medijev (zaprte seje),[3]
   c) s potencialno navzočnostjo javnosti, ki pa načeloma ni navzoča, so pa navzoči predstavniki medijev (seje delovnih teles državnega zbora);
2. k javnosti usmerjena komunikacija političnih akterjev (primarni naslovnik je javnost):
   a) nastopi politikov v medijih,
   b) predvolilno soočenje kandidatov za politične funkcije kot primer izrazito k javnosti usmerjene komunikacije.

Drugi kriterij izbire gradiva je bila spornost oz. konfliktnost kot ena temeljnih prvin politične komunikacije. V vseh besedilih, ki smo jih zajeli v analizo, tako govorjenih kot zapisanih, gre za sporno temo, pri kateri udeleženci komunikacije, ki pripadajo različnim političnim taborom, zastopajo različna stališča.

[2] Prim. Brinker (2000).

[3] Zaradi nedostopnosti gradiva tega segmenta politične komunikacije nismo mogli pokriti.

V analizo je bilo zajeto naslednje gradivo:[4]

Oznaka	Dogodek	Kraj dogajanja	Čas dogajanja	Tema
G1	seja državnega zbora	DZ RS	8. april 2003 leto in pol pred parlamentarnimi volitvami	razprava o odgovornosti državnih inštitucij in nosilcev javnih funkcij pri nadzoru nad poslovanjem in prodaji Slovenske investicijske banke, s predlogi sklepov
G2	seja delovnega telesa	DZ RS	3. april 2003 leto in pol pred parlamentarnimi volitvami	obravnava gradiva »Odgovornost državnih institucij in nosilcev javnih funkcij pri nadzoru nad poslovanjem in prodajo Slovenske investicijske banke«, s predlogi sklepov
G3	televizijsko soočenje	TV Slovenija	30. avgust 2004 dober mesec dni pred parlamentarnimi volitvami	(predvolilno) soočenje vodij dveh največjih parlamentarnih strank (vladajoče in opozicijske)
G4	predvolilno televizijsko soočenje	TV Slovenija	1. oktober 2004 dva dni pred volitvami, dan pred predvolilnim molkom	predvolilno soočenje kandidatov za poslance v državnem zboru
Z1	interpelacija		30. julij 2004 dobra dva meseca pred parlamentarnimi volitvami	interpelacija o delu in odgovornosti Vlade Republike Slovenije
Z2	odgovor na interpelacijo		avgust 2004 dober mesec dni pred parlamentarnimi volitvami	odgovor Vlade Republike Slovenije na vloženo interpelacijo o delu in odgovornosti Vlade Republike Slovenije, ki jo je dne 30. 7. 2004 vložila skupina poslancev DZ RS
Z3	zahteva za sklic izredne seje DZ RS		22. april 2004 približno pol leta pred parlamentarnimi volitvami	zahteva skupine poslancev za sklic izredne seje DZ

Pri izbiri gradiva smo se omejili zgolj na nosilce političnih funkcij kot aktivne udeležence politične komunikacije, ob strani pa puščamo vprašanje komunikacije

[4] Podrobnejša predstavitev je v Hribar (2006: 23–42).

nepolitikov, ki v določenih situacijah z določenim namenom in ciljem komunicirajo o političnih vprašanjih.[5] Prav tako v analizo ni bila zajeta dvosmerna komunikacija med predstavniki politike in javnostjo.

2 Strategije jezikovnega delovanja nosilcev političnih funkcij

Pri analizi gradiva smo izhajali iz predpostavke, da je celotno politično delovanje nosilcev političnih funkcij usmerjeno v pridobivanje in krepitev njihove politične moči. Ob upoštevanju dejstva, da o tem, ali bodo politični akterji ta cilj dosegli ali ne, odločajo volivci na volitvah, smo izbrali gradivo in ga analizirali z vidika doseganja tega temeljnega cilja. Pokazalo se je, da aktualni nosilci političnih funkcij delujejo po štirih temeljnih vzorcih, ki naj bi jim pomagali pri dosegi cilja; te vzorce (oz. strategije) smo poimenovali: (1) spodbijanje zaupanja volivcev v političnega nasprotnika, (2) spodbijanje verodostojnosti nasprotnikovih izjav, (3) krepitev lastne verodostojnosti in (4) pridobivanje, ohranjanje in krepitev zaupanja volivcev.[6] Kot bomo videli v nadaljevanju, so nekateri od teh vzorcev jezikovnega delovanja značilni predvsem za opozicijo, drugi pa predvsem za vladajočo stran.

2.1 Spodbijanje zaupanja javnosti (volivcev) v političnega nasprotnika

2.1.1 Prvi način poskusa doseganja političnega cilja je spodbijanje zaupanja javnosti oz. volivcev v političnega nasprotnika. Gre za strategijo, ki se kaže predvsem kot kritika oz. črnjenje nasprotnika, opozarjanje na tisto, kar je ta naredil negativnega, nepravilnega, neugodnega, pri čemer so posebej poudarjene negativne, neugodne posledice, do katerih so pripeljala negativna dejanja oz. nepravilne odločitve nasprotne strani. S prikazovanjem negativnega v zvezi z nasprotnikom skušajo politiki v očeh javnosti ustvariti negativno podobo političnega nasprotnika in s tem izpodbiti more-

[5] Pri tem mislimo na posameznike ali skupine državljanov, ki se le občasno opredeljujejo do določenega, običajno v tistem času aktualnega vprašanja – bodisi na lastno pobudo (npr. protestno pismo, pismo podpore, medklici, protestni shodi, zborovanja ipd.) ali na pobudo nekoga drugega (npr. sodelovanje v kontaktnih oddajah v medijih). Na drugi strani bi kot politično komunikacijo lahko opredelili razpravljanje o političnih temah v krogu znancev, prijateljev, sodelavcev itd. Tretji segment (morebitne politične) komunikacije predstavljajo znane osebnosti (športniki, kulturniki, glasbeniki in druge vplivne osebnosti), ki v javnosti izražajo politična stališča in imajo predvsem zaradi svoje poznanosti, ugleda in priljubljenosti velik vpliv na javno mnenje. Več o tem v Hribar (2006: 43–63).

[6] Delitev na štiri temeljne vzorce jezikovnega delovanja politikov je nastala na podlagi rezultatov analize gradiva. Zavedamo se, da se strategije prekrivajo, vendar pa se nam je glede na zglede iz gradiva nekako izšla ta delitev.

Strategije smo določali na osnovi neposredne funkcije posameznega izreka. V tem smislu smo npr. izreku (a) *Vlada v tem primeru ni naredila ničesar; ves čas je prikrivala, kaj se dejansko dogaja z banko* pripisali funkcijo spodbijanja zaupanja volivcev v političnega nasprotnika (strategija 1), izreku (b) *Vaša izjava, da niste vedeli, da banka ne bo prinašala dobička, je popoln nesmisel* pa funkcijo spodbijanja verodostojnosti nasprotnikove izjave (strategija 2).

Ko govorimo o verodostojnosti, imamo torej v mislih verodostojnost (resničnost) nasprotnikovih izjav, medtem ko se izreki, ki jih uvrščamo v skupino spodbijanja zaupanja v političnega nasprotnika, nanašajo predvsem na nasprotnikovo (preteklo, sedanje, načrtovano) ravnanje, odločitve ipd.

Enako razlikovanje kot med strategijama (1) in (2) velja tudi za strategiji (3) in (4).

bitno zaupanje volivcev vanj oz. še utrditi prepričanje tistih volivcev, ki niso na strani nasprotnika, da mu na prihodnjih volitvah ne kaže izkazati podpore.

Ta strategija je značilna predvsem za opozicijsko stran. Gradivo je pokazalo, da opozicija večino svojega jezikovnega delovanja usmerja v to, da bi nasprotno, torej vladajočo stran v očeh volivcev čim bolj očrnila, jo prikazala v čim bolj negativni luči. Da je to značilno predvsem za opozicijo, je pričakovano: vladajoča stran je tista, ki nosi večino odgovornosti za obstoječe stanje; vladajoča stran je tudi tista, ki so ji volivci na zadnjih volitvah izkazali zaupanje, s tem ko so jo izvolili. Vloga opozicije, ki v demokratični družbi sicer soodloča, je pa marsikdaj preglasovana, je opozarjanje na napake vladajoče strani, predvsem v luči negativnih posledic, do katerih te napake ali nepravilnosti pripeljejo.

2.1.2 V dogajanju, ki smo ga zajeli v analizo, je bila strategija spodbijanja zaupanja v političnega nasprotnika najpogosteje rabljena na seji državnega zbora; to potrjuje, da je parlament tudi pomembno prizorišče pridobivanja volilnih glasov. Na seji delovnega telesa državnega zbora je bilo tega bistveno manj, kar je bilo tudi pričakovati, saj je dogajanje precej manj na očeh javnosti.[7] Prevlado te strategije bi od opozicije pričakovali tudi v obeh predvolilnih televizijskih oddajah, vendar pa je tam koncept oddaje tak, da govorečemu ne dopušča »prostega govora«: v soočenju prvakov največje vladne in največje opozicijske stranke je TV-voditeljica dopustila oster besedni boj, v katerem sta sogovornika drug drugega obtoževala potvarjanja informacij in širjenja neresnic, zato prevladuje strategija, ki smo jo poimenovali spodbijanje verodostojnosti nasprotnikovih izjav (gl. pogl. 2.2). V predvolilnem soočenju kandidatov za poslance v državnem zboru pa so bili govorci na eni strani usmerjani z vprašanji, ki so jim bila postavljena, in na drugi omejeni s časom, ki jim je bil na voljo za odgovor.

2.1.3 Najpogostejša načina spodbijanja zaupanja volivcev v političnega nasprotnika sta (glede na gradivo) IZREKANJE OČITKOV na račun nasprotnika in OBTOŽEVANJE NASPROTNIKA, da je ta storil nekaj negativnega, nezaželenega ali da ni storil česa pozitivnega, zaželenega, pričakovanega. Tu bi izpostavila predvsem nekatere tipične stavčne zveze, ki so v politični komunikaciji – predvsem govorjeni, a tudi pisni – precej pogoste.

2.1.3.1 Prva skupina takih stavčnih zvez so **pogojne stavčne zveze z odvisnikom uresničljivega, a neuresničenega pogoja:** ***če bi/ne bi A, potem bi/ne bi B***.[8] Gre za podredne dvostavčne strukture, v katerih jedrni del (nadredni stavek) izraža za naslovnika zaželeno posledico (rezultat), do katere bi prišlo v primeru uresničitve tistega, kar je vsebina pogojnega odvisnika, v odvisniku pa je posredno izražen očitek, saj tisti, ki mu je izrek namenjen, ni uresničil dejanja, ki bi lahko bilo uresničeno. Poglejmo primer iz gradiva:

[7] Seje delovnih teles so sicer načeloma javne, vendar se jih javnost ne udeležuje v večjem številu (podatek je bil pridobljen v osebnem pogovoru s sekretarjem državnega zbora).

[8] Gre za stavčne zveze z nestvarnim (nerealnim) pogojem; pogojni odvisnik v njih izraža uresničljivi, vendar neuresničeni pogoj (Grepl-Karlík 1998: 296–297).

[1] *Mi na očitke, češ da politiziramo neko zadevo, ki nima nobene zveze z politiko, odgovarjamo, da je dogajanje v zvezi s SIB-banko politično od samega začetka. V kolikor ne bi bilo politično, do teh nepravilnosti in do tega oškodovanja sploh ne bi moglo priti. V kolikor bi se zadeve dogajale na ekonomski osnovi, v kolikor bi trg pri nas deloval, v kolikor bi tisti regulatorji, ki so zadolženi za to, da so na tem trgu vsi v enakopravnem položaju, opravli svoje delo, potem tega problema in tudi današnje seje ne bi bilo.*

Za lažjo analizo si oglejmo samo prvo poved: *V kolikor (Če) dogajanje v zvezi z banko ne bi bilo politično, do nepravilnosti in oškodovanja sploh ne bi moglo priti.*

Logičnopomensko razmerje med propozicijama: »*če* A*, potem* B« (realizacija dejanja A pomeni realizacijo dejanja B) oz. »*če ne* A*, potem ne* B« (nerealizacija dejanja A pomeni nerealizacijo dejanja B): *Če dogajanje v zvezi z banko ne bi bilo politično, do nepravilnosti in oškodovanja ne bi moglo priti*. Neizrečeno ostane: *Ker pa je bilo dogajanje v zvezi z banko politično, je prišlo do nepravilnosti in oškodovanja* (A = vpletenost politike; B = nepravilnosti in oškodovanje).

2.1.3.2 Drugo skupino predstavljajo **stavčne zveze z odvisnikom neučinkovitega vzroka: *čeprav A, ne B// čeprav ne A, B***. Gre za odvisnike, za katere se v slovenski slovnici uporablja uveljavljeni izraz *dopustni odvisnik* (Toporišič 2000: 433, 645), v skladnji Karlíka in Grepla (1998: 305) pa je govor o *določilu neučinkovitega vzroka*. Odvisnik tega tipa po Karlíku (p. t.) izraža povzročujočo oz. motivirajočo okoliščino A, ki je izražena tako, da je veljavna, vendar kljub temu ne povzroča pričakovane posledice B; torej »*čeprav A, ne B*«.[9]

Kot je pokazalo gradivo, v politični komunikaciji stavčne zveze tega tipa večinoma služijo za kritiko tistega, na katerega se nanaša dejanje, izraženo v odvisniku.

[2] *V tem času ni bla izpeljana zdravstvena reforma, čeprav je bla obljubljena, nismo dobil zastonj elektronskih naslovov, čeprav jih je liberalna demokracija obljubila vsakemu državljanu, nismo moderniziral številnih sektorjev poslovanja v državni upravi, čeprav je blo to obljubljeno … … nismo zmanjšal socialnih razlik, čeprav je blo to obljubljeno in tako dalje.*

Trditev *nismo dobili zastonj elektronskih naslovov* ima v zgornjem primeru funkcijo očitka: govorec nasprotni strani očita, da ni uresničila na podlagi dejanja A (*bilo je obljubljeno*) pričakovanega dejanja B (*zastonj elektronski naslovi*).

2.1.3.3 Za izrekanje očitkov služijo tudi **stavčne zveze z odvisnikom pričakovanih, a neuresničenih okoliščin: *A, namesto da bi B***. To je podtip protivnega razmerja, pri katerem *dejanje, izraženo v stavku B, velja namesto neuresničenega dejanja, izraženega v stavku A, katerega uresničitev se vrednoti kot zaželena* (A je prvi, B pa drugi stavek dvostavčne zveze) (Grepl-Karlík 1998: 364).[10]

[9] V Slovenski slovnici (Toporišič 2000: 433) je dopustni odvisnik definiran kot »pove dejstvo, ki je glede na jedro nepričakovano«.

[10] Karlík (-Grepl 1998: 362–366) v okviru protivnega razmerja, ki ga definira kot *razmerje med propozicijama, ki sta v nesoglasju, neskladju*, navaja dve osnovni skupini: (1) *popravek pričakovanega* – propozicija drugega stavka popravlja pričakovano, ki izhaja iz propozicije prvega stavka, in (2) *popravek neveljavnega*

[3] *To se pravi, banka oziroma javno podjetje Energetika namesto da bi vlagala ta sredstva v razvoj lastne dejavnosti, v dvig kakovosti storitev, z razdeljevanjem plina in toplote uporabnikom, se gre ta banka ... se gre to javno podjetje nakupa banke.*
(Javno podjetje Energetika se gre nakup banke, čeprav je (bi bilo) bolje/bolj zaželeno, da bi ta sredstva vlagala v razvoj …)

Tisto, kar je vsebina odvisnika, je vrednoteno kot bolj zaželeno, ugodnejše, a ni bilo uresničeno. Namesto tega je bilo uresničeno nekaj, kar je manj zaželeno ali celo nezaželeno.

2.1.3.4 Zadnjo skupino predstavljajo **stavčne zveze s protivnim razmerjem z odtenkom neučinkovitega vzroka med stavkoma: *sicer A, ampak ne B***. To so dvostavčne zveze s t. i. protivnim razmerjem z odtenkom dopustnosti oz. neučinkovitega vzroka med stavkoma (Grepl-Karlík 1998: 356). To razmerje Karlík opisuje kot *A sicer velja, vendar je njegova veljavnost glede na pričakovano, ki iz te veljavnosti izhaja, nerelevantna; v B je ta nerelevantnost popravljena*. Omenjeno razmerje se poleg s priredjem izraža tudi s tipičnim podrednim (dopustnim) veznikom *čeprav*, eksplicitno pa je lahko izraženo z izrazi kot *kljub temu, vseeno* ipd. v drugem stavku oz. členkom *sicer* v prvem stavku (prim. Toporišič 2000: 645).

Tudi te stavčne zveze se v politični komunikaciji pogosto uporabljajo za kritiziranje nasprotnika. V prvem stavku govorec nasprotni strani sicer prizna določena pozitivna, ugodna, ustrezna dejanja ali rezultate, v drugem stavku pa to priznanje omeji z navedbo tiste okoliščine, ki relevantnost pozitivnega iz prvega stavka izniči ali močno zmanjša.

[4] *Gospodarska rast Slovenije v tem času je bila pozitivna, vendar pa je koalicija obljubila štiri- do petodstotno gospodarsko rast, dosegla je dobrih 60 odstotkov te gospodarske rasti.*

[5] *Kar se tiče tega, da je Slovenija med najbolj razvitimi državami: mi smo tega veseli. Razvoj od osamosvojitve naprej je bil pozitiven, vendar pa so bile mnoge priložnosti neizkoriščene, in napačno bi blo zdej trdit, da smo že nekje na koncu poti, da smo med najbolj razvitimi državami, da lahko prekrižamo roke in nič ne delamo.*

2.1.4 Poleg izrekanja očitkov in obtoževanja nasprotnikov se za izražanje kritičnosti – sicer v manjši meri – uporabljajo še IRONIJA in nekatera govorna dejanja z ekspresivno komponento, kot so OGORČENJE, RAZOČARANJE, PESIMIZEM, OBŽALOVANJE in SPRIJAZNJENJE Z DEJSTVI.[11]

2.2 Spodbijanje verodostojnosti nasprotnikovih izjav

Druga strategija, ki je bila opazna v našem gradivu, je spodbijanje verodostojnosti nasprotnikovih izjav. Gre za strategijo, ki je – tako kaže naše gradivo – bolj v domeni vladajoče politične opcije, kar je glede na dejstvo, da na strani opozicije prevladuje

oz. neustreznega – v prvem stavku se veljavnost nekega dejstva oz. ustreznost njegove jezikovne izrazitve zanika, v drugem pa je nato navedeno neko veljavno dejstvo oz. ustrezen jezikovni izraz: »*ne velja A, temveč velja B*«. Razmerje, o katerem je govor v tem poglavju, Karlík obravnava v okviru prve skupine protivnih razmerij.

[11] Več v Hribar (2006: 138–146).

že predstavljena strategija spodbijanja zaupanja volivcev v političnega nasprotnika, dokaj pričakovano: opozicija skuša z nizanjem negativnih podatkov, povezanih z vladajočo politično opcijo, le-to čim bolj obremeniti, jo prikazati v čim bolj negativni luči, vladajoča stran pa se na to večinoma obrambno odziva s protitrditvami in protiargumenti, s katerimi skuša ovreči nasprotnikove trditve in s tem spodkopati njegovo verodostojnost.[12] Spodbijanje verodostojnosti političnega nasprotnika je strategija, ki se pojavlja predvsem v odzivih na predhodne izjave nasprotne politične opcije.

V našem gradivu se je ta strategija najpogosteje pojavljala, kot rečeno, pri govorcih vladne stranke, pri opoziciji pa v glavnem le takrat, ko so se njeni predstavniki prijavljali k replikam, oz. v tistih komunikacijskih situacijah, kjer je šlo za »navidezni« dialog.[13] Največkrat je bila ta strategija opažena v televizijskem soočenju prvakov dveh največjih parlamentarnih strank, kjer je novinarka dopustila dokaj oster besedni boj, v katerem sta sogovornika drug drugega obtoževala navajanja lažnih, napačnih, nepreverjenih ali potvarjenih podatkov. V preostalih komunikacijskih situacijah je bila ta strategija v glavnem v domeni vladne strani. Najmanjkrat je bila verodostojnost sogovornika spodbijana v razpravi delovnega telesa državnega zbora, kar ponovno dokazuje, da se politiki (neposredne ali posredne) navzočnosti javnosti oz. volivcev nenehno zavedajo in se v skladu s tem tudi jezikovno vedejo.

2.2.1 Najpogostejši način spodbijanja nasprotnikove verodostojnosti je eksplicitno navajanje, da nasprotnik govori neresnico:

[6] *Mislim, <u>več trditev ne drži</u>, ampak <u>absolutno ne drži trditev</u>, da je imela Slovenija v tem času po osamosvojitvi al pa po začetku vključevanja v Evropsko unijo največjo gospodarsko rast od vseh tranzicijskih držav. <u>To dokazljivo ne drži</u>.*

Drugi način je izrekanje, da trditve nasprotnika niso (popolnoma) v skladu z resničnostjo, in sicer zaradi navajanja netočnih ali nepreverjenih podatkov, nedokazanih ali nasprotujočih si trditev, prikrivanja informacij in zamegljevanja dejstev (polresnica), nepoznavanja problematike oz. dejstev, povezanih z vsebino, in potvarjanja informacij.

[7] *Absolutno so napačni podatki v zvezi z javnim dolgom.*

[12] Vladajoča stranka (mandat 2000–2004 in praktično ves čas od osamosvojitve Slovenije) je na parlamentarnih volitvah 2004 izgubila večino in tako postala opozicijska stranka. Glede na rezultate analize njihovega jezikovnega delovanja ob koncu mandata bi lahko rekli, da je stranka mnoge volivce verjetno izgubila tudi zaradi na eni strani arogantnega odnosa do njih, na drugi strani pa predvsem zaradi svoje večinoma obrambne drže. Na očitke in obtožbe opozicije se ni znala (ali hotela) odzvati s trdnimi, dokazljivimi protiargumenti ali – morda še bolje – novim programom, ki bi ljudem pokazal izhod iz neugodne situacije in rešitev problemov, ki so se v času njene vladavine nakopičili. Ves čas se je odzivala z rušenjem verodostojnosti opozicije in tistih, ki so opozarjali na napake, čeprav je (bilo) očitno, da so se dogajale nepravilnosti, da se je razrasla korupcija ipd.

[13] Ker gre v vseh primerih za bolj ali manj strogo določeno, vódeno ali celo vnaprej določeno izmenjavo komunikacijskih vlog (vlog govorca in poslušalca), v nobenem primeru ni mogoče govoriti o dialogu v klasičnem pomenu besede, torej kot o besedilu, ki ga izmenično tvorita dva (Toporišič 1992: 33), še zlasti pa ne z vidika menjave vlog – Müllerová (1994: 26) kot bistveni značilnosti dialoga navaja hitro in simetrično menjavo replik. Tega pa v politični komunikaciji načeloma ni.

[8] */S/eveda je težko diskutirati, če ne govorimo o realnih stvareh.*

[9] *Razpravo, o kateri se – povsem razumljivo – večina z mano vred zelo težko znajdemo … znajde – prav zaradi nenehnih domnev, insinuacij in nasprotujočih si trditev.*

[10] *Toda danes se soočamo z gradivom, ki je oziroma ki prejudicira nedokazane in revizijsko neovrednotene trditve.*

Verodostojnost nasprotnikovih izjav se v politični komunikaciji spodbija tudi z OPOREKANJEM:

[11] *Zavračam vse tiste trditve, ki so razglašale tukaj, da je ta seja bila potrebna in nujna zato, ker državne inštitucije ne delujejo, in zdaj se je našla skupina poslancev, ki bo opozorila, ki bo dokazala, da je temu tako, in seveda da bo odpravila probleme, ki v zvezi s tem nastajajo.*

Med spodbijanje verodostojnosti nasprotnikovih izjav smo uvrstili tudi zavračanje predhodno izrečenih očitkov nasprotne strani, in sicer z zanikanjem njihove resničnosti (zgled [12]) ter obtoževanje nasprotnika, da zavaja ljudi ([13]) oz. daje prazne obljube ([14]):

[12] *Daleč od tega, da bi se izogibali razprave na to temo, in daleč od tega, da bi zanikali iskanje odgovorov, ki bi razjasnili morebitne napačne korake pri tem projektu in ki bi zanikali možnosti preverbe odgovornosti za njih.*

[13] *In vse to sprenevedanje, ki ga danes vi izvajate – v bistvu je tudi gospod [LDS-4], glede tega, da so verjel nekim inštitucijam, ki so dal takšne in takšne in drugačne informacije, je čisto zavajanje državnega zbora, javnosti in tako naprej, kajti dobro vete, kdo je te inštitucije postavu, kdo je te ljudi tam postavu, in dobro vete, kako te institucije funkcionirajo, kakšne izjave dajejo, kakšne podatke dajejo.*

[14] *Ni možno gradit v oblakih. Na nekih obljubah, ne.*

2.3 Krepitev lastne verodostojnosti

Tretjo strategijo, opazno v govornih nastopih slovenskih politikov, smo poimenovali krepitev lastne verodostojnosti. Govorec skuša podpreti svoje pretekle ali pravkar izrečene izjave, tako da bodisi navede razloge, ki potrjujejo veljavnost povedanega, se sklicuje na določene vire ali pa izrečeno zgolj podkrepi z natančnejšo obrazložitvijo oz. navedbo konkretnih primerov.

2.3.1 Med najopaznejšimi sredstvi te strategije je zagotovo UTEMELJEVANJE (ARGUMENTACIJA).[14] Vprašanje argumentacije v politični komunikaciji je tako obsežno, da bi zahtevalo svojo razpravo, zato na tem mestu samo na kratko predstavljamo osnovne načine utemeljevanja, kakor so se nam izluščili ob gradivu. Pri tem se naslanjamo na Karlíkovo (1995) teorijo jezikovnega sklepanja, ki jo je avtor izdelal ob preučevanju vzročnih stavčnih zvez v češkem jeziku.

[14] Problematika argumentacije v jeziku nas je v tem kontekstu zanimala samo toliko, kolikor argumenti dejansko krepijo izrečene ali zapisane izjave tvorca besedila.

Po Karlíku (1995: 33–35)[15] je v procesu jezikovnega sklepanja, katerega rezultat so vzročne stavčne zveze, do zaključka (sklepa) mogoče priti na dva temeljna načina: (1) s sklepanjem tipa ***a, torej b*** in (2) sklepanjem tipa ***b, ker a***.[16]

2.3.1.1 Sklepanje *a, torej b*. Pri tem načinu sklepanja se izhaja iz **veljavnosti *a*-ja**, ki mu na pomenski ravni ustreza bodisi povzročujoče (*p*) bodisi povzročeno (*q*). Govorec upa, da bo na osnovi priznanja veljavnosti in relevantnosti *a*-ja s strani naslovnika dosegel veljavnost *b*-ja. V danem primeru sklepalna operacija poteka **premočrtno**.[17]

Na podlagi pregledanega gradiva smo sklepalne zveze tega tipa razvrstili v dve skupini:

(1a) **Sklepalne zveze, pri katerih *a* predstavlja izhodišče, tj. glede na kaj, na podlagi česa je govorec/pisec prišel do sklepa/ugotovitve/zaključka, izraženega v *b*:** izhodišče, izraženo v *a*, naj ne bi bilo vprašljivo (o njegovi resničnosti in verodostojnosti v konkretnem primeru ni govora). Govorec predpostavlja, da je vsebina *a*-ja zadosten razlog za to, da bo naslovnik oz. poslušalec propozicijo, izraženo v *b*, sprejel kot resnično.

[15] *Težko pa je podpret recimo tisti del vlade, ki ga je predstavljal gospod Bohinc, ki je najprej sporočil, da niso intervenirali zaradi tega, ker zarad konfiguracije terena incidenta niso vidli, naslednji dan pa pravi, da niso interveniral, ker tam ne izvajajo jurisdikcije. Se pravi, minister laže, in takih pač ni možno podpret.*

Govorec povzame dve nasprotujoči si trditvi ministra, in na podlagi dejstva, da se izključujeta, izpelje zaključek (obtožbo), da minister laže. Verodostojnost svoje trditve (obtožbe) torej podkrepi s predhodno navedbo dveh ministrovih izjav, ki se izključujeta, kar je zanj dovolj trden dokaz, da minister laže.

(1b) **Sklepalne zveze, pri katerih *a* predstavlja obrazložitev oz. pojasnilo trditve ali stališča, izraženega v *b*:** govorec ve/predpostavlja, da bi naslovnik lahko imel trditev, izraženo v *b*, za neresnično (ali ne popolnoma resnično). Zato v prvem delu stavčne zveze navede določene podatke ali dejstva, tj. natančnejše, podrobnejše ali dodatne informacije v zvezi z *b*, za katere ve/predpostavlja, da bodo naslovnika prepričale, da je v *b* izrečena trditev resnična.

[16] *Ja, tukaj bi najprej repliciral temu. Samo v naslednjih treh letih bo točno za te namene, za namene podjetništva, gospodarske infrastrukture in turizma zagotovljenih 42 milijard iz evropskih strukturnih skladov, razpisi že tečejo in se ta sredstva tudi dodeljujejo. **Torej ni res, da** ne dobivajo nič. Razpisi so redni in v zadnjem obdobju je bilo zelo veliko projektov, tako imenovanih ključev, grozdov in podobno, ki so točno v to podjetništvo usmerjena.*

[15] Karlík se pri tem opira na Kleinovo (2001: 1316) taksonomijo sklepalnih ilokucijskih dejanj.

[16] Z *a* je označena trditev, ki je (načeloma) veljavna, z *b* trditev, ki je sporna, vprašljiva (gl. zglede v nadaljevanju).

[17] Prim. Karlík (1992: 48).

2.3.1.2 Sklepanje *b, ker a*. Pri tem načinu sklepanja se izhaja iz **spornosti *b*-ja**, ki mu na pomenski ravni ponovno ustreza bodisi povzročujoče *p* bodisi povzročeno *q*. Govorec upa, da bo na osnovi priznanja veljavnosti in relevantnosti *a*-ja s strani naslovnika dosegel veljavnost *b*-ja. V tem primeru sklepalna operacija poteka **refleksivno** (po Karlíku 1995: 34) oz. **spiralno** (po Kleinu 2001: 1315; tudi Karlík 1992: 49): od spornega izhodišča preko znanih dejstev preidemo ponovno k izhodišču, tokrat tako, da si prizadevamo za sprejem njegove veljavnosti.

[17] *Deleč od tega je, da bi na inflacijo vplivala samo centralna banka. Če bi seveda vprašali kogarkoli iz ekonomske stroke, potem bi vam povedal, da je ključna za to, da se inflacija zniža, koordinirana politika, koordinirana politika vlade in pa centralne banke. Zato smo skupaj s centralno banko pripravili program vključevanja v ERM2. Na osnovi tega programa smo prpravil načrt, kako znižat cene nadzorovanih, reguliranih cen, kako začet pogajanja s socialnimi partnerji, zato da smo umiril temeljne makroekonomske agregate. Dogovoril smo se za relativno uspešno plačno politiko, ki upošteva gospodarsko rast in ne gre čez gospodarsko rast in povzroča dodatno inflacijo. Torej, gre za načrtno politiko centralne banke in vlade, in brez tega je nemogoče znižat inflacijo. In seveda, mnogokrat je dilema, ali imeti večjo inflacijo ali večjo gospodarsko rast. Na primer, na Češkem je takšna … je bil takšen problem in so se odločl za inflacijo.*

Govorec odgovarja na trditev predgovornika, da za znižanje inflacije ni zaslužna vlada, ampak Banka Slovenije. Svoje nestrinjanje s trditvijo predgovornika in s tem lastno pozicijo, da je vlada uspela uresničiti predvolilno obljubo in znižala inflacijo, skuša podkrepiti s pojasnilom, da je za uspešno zniževanje inflacije nujno sodelovanje centralne banke in vlade (s poudarkom na *in*).

Kot je pokazalo gradivo, je utemeljevanje tipa *b, ker a* dosti pogostejše od sklepanja *a, torej b*. Med povezovalnimi sredstvi, ki povezujejo stavka dvostavčne zveze, je pričakovano daleč najpogostejši veznik *ker*, precej je tudi primerov s *kajti*. Manj pogosta je raba povezovalcev *saj* in *namreč*.[18]

2.3.1.2.1 Poseben tip utemeljevanja oz. poudarjanja veljavnosti trditve je uporaba podrednih stavčnih zvez z odvisnikom uresničljivega, a neuresničenega pogoja (***b, ker če ne bi bilo b, potem ne bi bilo a***). Pogojne stavčne zveze tega tipa namreč že same po sebi v svoji globinski strukturi skrivajo utemeljevalno stavčno strukturo, ki pa vedno ostane neizrečena sestavina.

[18] *Vendar pa je … vendar pa so korenine, so vzroki za to, da je prišlo do te situacije, globlji. Že takoj na začetku bom povedal, da so politični. Mi na očitke, češ da politiziramo neko zadevo, ki nima nobene zveze z politiko, odgovarjamo, da **je dogajanje v zvezi s SIB-banko politično od samega začetka**. V kolikor ne bi bilo politično, do teh nepravilnosti in do tega oškodovanja sploh ne bi moglo priti. V kolikor bi se zadeve dogajale na ekonomski osnovi, v kolikor bi trg pri nas deloval, v kolikor bi tisti regulatorji, ki so zadolženi za to, da so na tem trgu vsi v enakopravnem položaju, opravli svoje delo, potem tega problema in tudi današnje seje ne bi bilo.*

[18] Prim. tudi Hribar (2003: 76–86).

V navedenem zgledu gre za globinsko stavčno zvezo *Če dogajanje ne bi bilo politično, do nepravilnosti in oškodovanja ne bi moglo priti*, *ker pa je bilo politično, je prišlo do nepravilnosti in oškodovanja*, pri čemer drugi del, s prvim povezan z utemeljevalnim veznikom, ostane neizrečena sestavina stavčne zveze.

Vendar pa nas na tem mestu zanima povezava take pogojne stavčne zveze s predhodno trditvijo. Da gre dejansko za trditev in njeno utemeljitev, dokazuje pretvorba v eno poved, v kateri stavek trditev s stavkom argumentom povezuje kateri od utemeljevalnih veznikov: *Dogajanje v zvezi z banko je bilo politično od vsega začetka, kajti če ne bi bilo politično, ne bi moglo priti do nepravilnosti in oškodovanja.*

Sporna je (oz. bi po predvidevanju govorca lahko bila) trditev *b* (dogajanje v zvezi z banko je bilo politično od vsega začetka). Veljavnost okoliščine *a* (prišlo je do oškodovanja in nepravilnosti) ni vprašljiva: v konkretnem primeru ni vprašljiva zato, ker gre za splošno znano dejstvo; druga možnost je, da jo kot neproblematično s strani naslovnika ovrednoti govorec – govorec presodi, da bo naslovnik to okoliščino sprejel kot resnično in s tem kot zadosten razlog za to, da trditev *b* sprejme za resnično.

2.3.2 Druga sredstva krepitve lastne verodostojnosti so: (1) navedba vira informacije, (2) preverjanje veljavnosti izrečenega, in sicer (a) poudarjanje, da za izrečeno obstajajo dokazi oz. da obstaja možnost preverbe resničnosti trditev, in (b) pripravljenost govorca preveriti resničnost izrečenega, (3) sklicevanje na stroko, (4) predstavitev stališča kot skupno védenje ali skupni spomin, (5) sklicevanje na lastni spomin in (6) konkretizacija.[19]

2.4 Pridobivanje, ohranjanje in krepitev zaupanja volivcev

Kot zadnjo predstavljamo strategijo, ki smo jo poimenovali pridobivanje, ohranjanje in krepitev zaupanja volivcev. Gre za strategijo, s katero skuša govoreči pridobiti zaupanje tistih volivcev, ki dotlej svojih glasov niso namenjali stranki, ki ji pripada govoreči, ali pa ohraniti in morda še okrepiti obstoječe zaupanje tistih volivcev, ki so bili že doslej na strani govorčeve politične opcije.

Kot je pokazala analiza gradiva, je ta strategija značilna predvsem za vladajočo stranko. Ker je ta zaupanje volivcev pridobila že pred volitvami – volivci so ji namreč na zadnjih volitvah izkazali podporo – je njena temeljna naloga, da izkazano zaupanje ohrani in ga morebiti še okrepi. Ohranjanje zaupanja dejansko pomeni prepričevanje volivcev, da so se na zadnjih volitvah odločili pravilno in da torej tudi v prihodnje velja dati svoj volilni glas stranki, ki ji pripada govoreči. Krepitev zaupanja pa po drugi strani pomeni pridobivanje novih glasov, torej prepričevanje tistih volivcev, ki so se na zadnjih volitvah odločili podpreti katero od preostalih strank, da se v prihodnje odločijo za stranko, ki ji pripada govoreči.[20]

[19] Več gl. v Hribar (2006: 183–192).

[20] Ohranjanje in krepitev zaupanja volivcev je strategija, ki jo pri vladajoči stranki opazimo v manjšem obsegu. Temeljna strategija te stranke je dejansko spodbijanje verodostojnosti opozicije ter zavračanje očitkov in obtožb z njene strani. Prim. op. 12.

V manjšem obsegu smo to strategijo opazili tudi pri opozicijski strani. Pri opoziciji lahko govorimo predvsem o pridobivanju zaupanja volivcev. Največja opozicijska stranka, katere govorne prispevke smo zajeli v analizo, se je na zadnjih volitvah po številu glasov sicer uvrstila na drugo mesto, ni pa stopila v koalicijo z zmagovalno stranko. To pomeni, da število tistih, ki so podprli to stranko, ni bilo ravno majhno. Kljub vsemu – ali pa ravno zaradi tega – je temeljni cilj največje opozicijske stranke pridobivanje volivcev na svojo stran, torej pridobivanje njihovega zaupanja, ki posledično vodi v ugoden volilni rezultat.[21]

V nadaljevanju predstavljamo najpogostejše načine pridobivanja oz. ohranjanja in krepitve zaupanja volivcev. Ker se pri tej strategiji najbolj nazorno kaže razlika med vladajočo stranko in opozicijo, smo predstavitev teh načinov razvrstili v dve podpoglavji.

2.4.1 Ohranjanje in krepitev zaupanja volivcev

Predvsem vladajoča stranka si s to strategijo prizadeva, da bi na zadnjih volitvah izkazano zaupanje volivcev ohranila in ga morebiti še okrepila. Kot je pokazalo gradivo, se to največkrat kaže kot poudarjanje pozitivnega, dobrega, ugodnega, kar je vladajoča politika uspela uresničiti v preteklosti, za kar si prizadeva v sedanjosti ali kar načrtuje za prihodnost. Prizadevanje za ohranitev in okrepitev izkazanega zaupanja se kaže v številnih presežnikih, s katerimi skuša govoreči predstaviti aktivnosti in uspehe svoje stranke.

[19] *Jaz trdim, da je bla gospodarska rast relativno uspešna. In še bôl ključno je: mi smo ob tem uspel obdržat makroekonomsko ravnovesje, ki je eno – bi reku – najbolj stabilnih v Evropski uniji petindvajset danes. O tem ni nobenga dvoma.*

[20] *Mi smo ravno v tem mandatu uspel povečat socialne pomoči.*

Manj pogosti načini so predstavljanje lastnih pozitivnih dejanj skozi oči tretje osebe (zgled [21]), poučevanje sogovornika ([22]), postavljanje sebe v vlogo žrtve ([23]) in izražanje želje, ki implicira dober namen (uporaba glagola *smo želeli: Mi smo želeli zmanjšati brezposelnost …*, zgled [24]).

[21] *Tudi ni šlo samo za reakcijo v smislu zamrznitve tega članstva, smo rekli, da mi vztrajamo na dogovoru o izogibanju incidentov, o tem smo seznanili gospoda Solano in on se je s tem strinjal.*

[22] *A: Ne, spoštovani gospod /.../, to drži, kar pravte, v deležih, relativno, v odstotkih od*

[22] *A: bruto domačega proizvoda se je lahko zniževal, v milijardah se je pa povečeval. /.../*

[23] *B: Temeljno pravilo v ekonomiji je /.../*

[24] *In zdej vas jaz sprašujem, seveda: kako bi se počutili, kdorkoli od vas, ko bi dobil informacije od vseh – rečmo temu – od vseh revizijskih, finančnonadzornih ustanov in posameznikov, kako bi se poč… kako bi se počutili, da … ne … da seveda te isti vam kasneje pove… povejo, da mogoče pa temu ni … da je bila narejena napaka.*

[21] Kot vemo, je nekdanja največja opozicijska stranka na volitvah 2004 zmagala in tako prevzela vodilni politični položaj v državi.

2.4.2 Pridobivanje zaupanja volivcev

Opozicija skuša zaupanje volivcev pridobiti s poudarjanjem preteklih prizadevanj opozicije za izboljšanje situacije, do katere je prišlo zaradi takega ali drugačnega delovanja vlade (zgled [24]), oz. z identifikacijo in solidarizacijo s prevaranim ljudstvom ([25]).

[25] *Dejal bi še to za zaključek: če kdaj, potem je ravno v primeru SIB-banke opoziciji nihče ne more očitat, da smo pametni sedaj, po bitki, ko je zadeva zaključena, ampak smo na to opozarjali že veliko prej, to se pravi še prej, preden je sploh vzrok nastal, to se pravi še preden je bila ta banka sploh prodana in se je zafrčkalo tri in pol milijarde ... denarja ... komitentov seveda ljubljanske Energetike, ki predrago plačujejo vsak mesec račune. Mi smo opozarjali pravočasno.*

[26] *In posledice ... takšne milijardne posledice pa seveda plačujemo tisti občani, ki pač očitno nismo večni.*

Sklep

Z analizo jezikovnega delovanja nosilcev političnih funkcij smo želeli ugotoviti, kako slovenski politiki skozi jezikovno delovanje sledijo temeljnemu cilju svojega političnega udejstvovanja, tj. kako pridobiti politično moč in veljavo oz. kako že pridobljeno zaupanje volivcev obdržati in ga morebiti še okrepiti. Obsežno gradivo je pokazalo, da se v slovenski politiki pojavljajo štirje temeljni vzorci jezikovnega delovanja, pri čemer je vladajoča stran v mandatu 2000–2004, ki smo ga zajeli v analizo, večinoma zavzemala obrambno držo in predvsem odgovarjala na očitke opozicije, medtem ko je opozicija v glavnem napadala do tedaj vladajočo stranko, ter opozarjala na nepravilnosti in nesmiselnosti, ki so se dogajale v času njene vladavine. V prispevku razmišljamo, da je tudi to morda eden od razlogov, da je stranka, ki je bila od osamosvojitve naše države pa do leta 2004 skorajda ves čas na oblasti, na državnozborskih volitvah pred štirimi leti izgubila večino v parlamentu.

Viri

Odgovornosti državnih institucij in nosilcev javnih funkcij pri nadzoru nad poslovanjem in prodaji Slovenske investicijske banke s predlogi sklepov. Državni zbor Republike Slovenije, 30. izredna seja, 8. april 2003. Vir: http://www.dz-rs.si/ (april 2006).

Obravnava gradiva »Odgovornost državnih institucij in nosilcev javnih funkcij pri nadzoru nad poslovanjem in prodaji Slovenske investicijske banke« s predlogi sklepov. Odbor Državnega zbora Republike Slovenije za finance in monetarno politiko, 41. nujna seja, 3. april 2003. Vir: Državni zbor Republike Slovenije – arhiv in http://www.dz-rs.si/ (april 2006).

Tarča. Televizija Slovenija, 30. avgust 2004. Vir: http://www.rtvslo.si/ (marec 2005).

Volitve v DZ 2004, Zaključno soočenje. Televizija Slovenija, 1. oktober 2004. Vir: http://www.rtvslo.si/ (april 2006).

Interpelacija o delu in odgovornosti Vlade Republike Slovenije, 30. julij 2004. Vir: http://www.sds.si/ (april 2006).

Odgovor Vlade Republike Slovenije na vloženo interpelacijo o delu in odgovornosti Vlade Republike Slovenije, ki jo je dne 30. 7. 2004 vložila skupina poslancev DZ RS, avgust 2004. Vir: http://www.gov.si/ (april 2006).

Zahteva za sklic izredne seje Državnega zbora Republike Slovenije. Državni zbor Republike Slovenije, 22. april 2004. Vir: http://www.sds.si/ (april 2006).

Literatura

Brinker Klaus, 2000: Methoden. Textstrukturanalyse. V: Brinker, K. idr. (ur.): *Text- und Gesprächslinguistik. Ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung.* 1. zvezek. Berlin, New York: Walter de Gruyter. 164–175.

Grepl, Miroslav in Karlík Petr, 1998: *Skladba češtiny*. Olomouc: Votobia.

Hribar, Nataša, 2000: *Govorjeni jezik politikov: razčlenitev besedil z vidika skladenjske strukture in koreferenčnosti*. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko.

– – 2003: *Skladenjska razčlenitev sodobnega slovenskega parlamentarnega jezika*. Magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko.

– – 2006: *Sodobni slovenski politični jezik*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko.

Karlík, Petr, 1992: Ilokuční potenciál příčinných souvětí. *Sbornik prací Filozofické fakulty brňské univerzity (SPFFBU)*. 43–54.

– – 1995: *Studie o českém souvětí*. Brno: Masarykova univerzita.

Klein, Josef, 2001: Erklären und Argumentieren als interaktive Gesprächsstrukturen. V: Brinker, K. idr. (ur.): *Text- und Gesprächslinguistik.* 2. zvezek. Berlin, New York: Walter de Gruyter. 1309–1329.

Müllerová, Olga, 1994: *Mluvený text a jeho syntaktická výstavba*. Praga: Academia.

Searle, John R. , 1979: *Expression and meaning: studies in the theory of speech acts*. Cambridge: Cambridge University Press.

Toporišič, Jože, 2000: *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja.

– – 1992: *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Summary

The author analyzes linguistic operation of the representatives of the largest governing and opposition parties in the Slovene parliament for the term 2000–2004. It is based on the premise that politicians in various communicative situations, particularly with regard to the (potential) presence of voters, behave in different ways. Selected communicative situations mainly differ with respect to the likelihood of voters following (directly or indirectly) the communication. With the selected material, the author attempted to capture communication that voters practically do not follow except through news broadcasts (e.g., sessions closed to the public, less frequently attended events, like committees sessions) and, on the other hand, communication directed to the voters (e.g., pre-election events, media events).

The focus of the analysis is the illocutionary act. The author determined what illocutions build individual texts (the so-called analysis of the illocutionary structure of the text). The premise was that the entire political activity of politicians is directed at acquisition and consolidation of power. It turned out that people holding political functions operate according to four basic patterns that are intended to help them in achieving their goal. The author terms these patterns (strategies): (1) undermining voters' trust in the political opponent; (2) undermining the credibility of the opponent's claims; (3) strengthening one's own credibility; (4) attracting, preserving, and strengthening voters' trust.

The strategy of undermining voters' trust in the political opponent is typical mainly of the opposition party, and is mostly expressed as criticism or smearing of the opponent, calling attention to the opponent's negative deeds with special emphasis on negative, unpleasant consequences that resulted from negative deeds or mistaken decisions by the other side. By showing the negative side of the opponent, politicians aim to create a negative public image of the opponent and thus undermine voters' trust in the opponent, or solidify the opinion of those voters who are not on the opponent's side that they should not support the opponent at the election. The most common way of undermining voters' trust is expressing recrimination and blame; less common is expressing indignation, disappointment, pessimism, regret, and resignation to the facts.

The second strategy is undermining the credibility of the opponent's claims. As expected, this strategy is most commonly used by the political party in power: as the opposition, by mounting negative data about the governing party, it attempts to discredit it and to show it in the most negative light, the party in power responds mostly defensively with counter-claims and counter-arguments with which to disprove the opponent's claims and undermine its credibility. The most common ways of undermining credibility of the opponent's claims are more or less explicit assertions that the opponent lies, that its claims are not (entirely) true, i.e., because of citing inaccurate or unverified data, unproved or opposing claims, hiding information or blurring the facts, not knowing the issues or facts, and falsifying information. This group also includes repudiation of previously expressed recriminations by the opposite side, i.e., by negating their authenticity, and accusing the opponent of misleading people and making empty promises.

The third strategy is called strengthening one's own credibility. The speaker attempts to support his past and present statements either by stating reasons that support validity of his claims, referring to certain sources, or by simply emphasizing the statement with the most precise explanation or citation of concrete examples. The most widespread device of this strategy is substantiation, less common are citation of the source of information, verification of validity of the statement (emphasizing the existence of evidence for the statements or the possibility to verify their validity, speaker's readiness for verification), referring to expert knowledge, presenting the statement as common knowledge or memory, referring to one's own memory, and concretization.

The last strategy of linguistic operation by Slovene politicians is called attracting, preserving, and strengthening voters' trust. The speaker attempts to attract the trust of the voters who previously did not give votes to his party, or he has to preserve and even strengthen the existing trust of the voters who have previously been on the side of his political party. Attracting voters' trust is, understandably, typical of the opposition party, while strengthening the trust is typical of the governing party. The material shows that the opposition attempts to gain the trust of voters primarily by emphasizing its previous efforts to improve the situation caused by certain government actions and by identifying and sympathizing with people. The government, on the other hand, emphasizes the positive, good, and advantageous that it succeeded to achieve in the past, is striving for in the present, and is planning for the future. The efforts to maintain and strengthen the trust are expressed in numerous superlatives used by the speaker to present activi-

ties and successes of his party. Less common strategies are presentation of one's own positive actions through third person's eyes, educating the interlocutor, putting self in the role of victim, and expressing a desire implicating a good intention.

The analysis of politicians' linguistic operation aimed to determine how Slovene politicians through linguistic operation follow the main goal of their political activity, i.e., to acquire political power and value, i.e., to preserve voters' trust and, possibly, strengthen it.